

**THE WORLD OF ISLAM IN RESEARCH PERSPECTIVES
OF ARABIC STUDIES AND POLITICAL SCIENCE**

**Świat islamu w perspektywie badań
arabistycznych i politologicznych**

**Vol. 2 SOCIETY
t. 2 Społeczeństwo**

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową:
tel./fax 56 648 50 70, e-mail: marketing@marszalek.com.pl

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń
tel. 56 664 22 35, 56 660 81 60, e-mail: info@marszalek.com.pl, www.marszalek.com.pl
Drukarnia, ul. Warszawska 54, 87-148 Łysomice, tel. 56 678 34 78

Wprowadzenie

Świat orientalny od czasów starożytnych cieszył się dużym zainteresowaniem poznawczym. Odmienne kulturowo od cywilizacji chrześcijańskiej obszary budziły fascynację wielu odkrywców i podróżników, którzy przemierzali szlaki dzisiejszego świata arabskiego, Persji, Azji Centralnej, docierając potem do Indii czy do Chin. Wszakże obszary dzisiaj nazywane „Bliskim Wschodem” to kolebka wielu cywilizacji, które wniosły trwałą wkład w rozwój ludzkości, a na ich gruncie z czasem wyłonił się świat muzułmański – wieloetniczny i różnorodny kulturowo, ale połączony czynnikiem religijnym – islamem, który stanowił „spoiwo” wszystkich obszarów kulturowo-cywilizacyjnych zamieszkiwanych przez wyznawców islamu.

Świat islamu przez setki lat wzbudzał fascynację badaczy, którzy zgłębiali jego języki, kulturę i relacje społeczne. Od dziesiątek lat w całej Europie, jak i w Polsce mamy cieszącą się tradycją instytuty badawcze działające na uniwersytetach, które wniosły na gruncie wielu różnych nauk niezwykle istotny wkład w poznanie tego obszaru kulturowo-cywilizacyjnego, który rozciąga się przecież od zachodniego wybrzeża Afryki, poprzez Afrykę Północną, Lewant, Półwysep Arabski, Iran, Azję Środkową, Azję Południową, aż na Daleki Wschód, do położonej tam Indonezji i Filipin.

Z uwagi na niezwykle znaczenie tego obszaru w historii ludzkości przy obecnej roli geostrategicznej i geopolitycznej nie sposób też nie zauważyć zainteresowania tym obszarem nie tylko ze strony orientalistów, ale także i badaczy nauk o polityce, w tym stosunków międzynarodowych czy nauk o bezpieczeństwie. Złożoność problematyki współczesnego świata islamu wymaga poznania meandrów jego historii, przyczyn konfliktów i sporów, tak, aby zrozumieć dzisiejsze dylematy tego ogromnego obszaru.

Z tego powodu należy przyjąć z zadowoleniem kolejną, i to obszerną tematycznie publikację poświęconą światowi islamu z perspektywy badań zarówno arabistycznych, jak i politologicznych. Połączenie rezultatów badawczych przedstawicieli nauk orientalistycznych z naukami o polityce stanowi niezwykle cenne rozwiązanie, bowiem w ten sposób otrzymujemy próbę kompleksowej analizy zagadnień tego obszaru, które nawzajem uzupełniają się. A wiadomo przecież, że w dzisiejszej dobie interdyscyplinarność badań ma niebagatelne znaczenie. I tak, można postawić tezę, iż trudno byłoby zrozumieć świat islamu bez arabistów (orientalistów), jak i bez politologów. Każdy z przedstawicieli tych dyscyplin wyjaśnia zjawiska i dylematy badawcze w odmienny sposób, ale tylko dzięki tej odmienności otrzymamy próbę komplementarnego opisu rzeczywistości świata islamu.

Monograficzna praca zbiorowa opatrzona tytułem *The World of Islam in Research Perspectives of Arab Studies and Political Science*, pod redakcją naukową Michała Dahla, Pawła Hanczewskiego i Magdaleny Lewickiej, składa się z dwóch tomów. Pierwszy tom jest zatytułowany „Historia i polityka”, drugi zaś „Społeczeństwo”. Tom I został podzielony na pięć sekcji: Geopolityka regionu (1); Polityka zagraniczna (2); Przemiany demokratyczne. Zagrożenia i wyzwania (3); Islam a polityka (4); Historia (5). Tom II zaś składa się z aż siedmiu sekcji: Islam a społeczeństwo (1); Kobieta w świecie islamu (2); Kryzys migracyjny (3); Religia (4); Dialog (5); Literatura i sztuka (6); Ekonomia (7).

Pierwszy tom prezentuje ujęcie politologiczne z uwzględnieniem różnorodnych wątków, w tym analizy geopolitycznej, wyjaśnienia zagadnień bezpieczeństwa, analizy polityki zagranicznej wybranych państw oraz podejścia historycznego. Na uwagę zasługuje szerokie spektrum badań przedmiotowych przeprowadzone przez Autorów w zamieszczonych w tym tomie tekstach. I tak, analizie zostały poddane kwestie aktywności zewnętrznej wybranych państw, m.in. Iranu (M. Krzyżanowski), Turcji (A. Spancerska), Kataru (M. Mruk), Rosji (Y. Skorohod). Poza analizą państwocentryczną Autorzy podjęli się zadania badań aktywności aktorów niepaństwowych (*quasi*-państwowych), takich jak Państwo Islamskie (P. Tomaszewska, S. Tomaszewska), które to w ostatnich latach było jednym z najbardziej analizowanych podmiotów świata islamu. Wiele tekstów zostało napisanych z uwzględ-

nieniem dynamiki i specyfiki polityki wewnętrznej wybranych państw, co znacznie przybliży i wyjaśnia odmienne przecież od podejścia europejskiego pojmowanie funkcjonowania państwa. Dotyczy to m.in. demokratyzacji postkolonialnej Algierii (A. Renima), wagi czynnika etnicznego w polityce Mauretanii (P. Warsza) czy roli islamu w politycznych podziałach subkontynentu indyjskiego (T. Dranicki). Na uwagę zasługują artykuły natury biograficznej, poświęcone wybitnym postaciom z obszaru dzisiejszego świata islamu, jeśli nawet za ich życia islam na tych ziemiach nie występował, m.in. przybliżenie sylwetki starożytnego Taticiosa (M.P. Wierzbowski) czy zaprezentowanie dokonań twórcy niepodległego państwa muzułmańskiego – Pakistanu, powstałego po rozpadzie kolonialnych Indii – Muhammada Alego Jinnaha (M. Cyran).

Drugi tom zawiera teksty, które w dużej mierze reprezentują podejście arabistyczne, aczkolwiek nie brakuje tu również artykułów napisanych z perspektywy politologicznej. Z uwzględnieniem kryterium przedmiotowego spora część tekstów odnosi się do zagadnień mniejszości muzułmańskiej i jej funkcjonowania oraz roli w państwie czy nawet dużej aglomeracji, np. analiza obecności muzułmanów w Moskwie (S. Mielnik), muzułmanów w Serbii (P. Bukowski), Boszniaków w Bośni i Hercegowinie – silnie współtworzących to powstałe po rozpadzie Jugosławii państwo (K. Skała) oraz zaprezentowanie dylematów mniejszości muzułmańskiej we Francji (A.K. Olech). W szeroki kontekst badań kulturowych i językowych wpisują się teksty poświęcone literaturze i sztuce, np. artykuł poświęcony literackim obrazom Turcji (O. Быкова) czy sufickim motywom lirycznym (H. Васкив). Na uwagę zasługuje analiza zagadnień ekumenicznych, zaprezentowana w tekście dotyczącym wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła na temat islamu (M. Zaborski) czy instytucjom dialogu muzułmańsko-katolickiego w Polsce (M. Wozikowski). Istotną grupę stanowią w tym tomie artykuły poruszające aspekty prawne, np. poświęcone wizerunkowi i prawom kobiet w świecie muzułmańskim (O. E. Braniewicz), (O. Быкова), zabójstwom honorowym w islamie (J. Bielanowska) czy przestępstwom i systemowi kar w prawie muzułmańskim (D. Skowron). Dopelnieniem tej części jest analiza zagadnień ekonomicznych, takich jak: miejsce i rola państw Bliskiego Wschodu w gospodarce światowej (M. Zaremba), wpływ czynnika

religii islamu na rozwój gospodarczy Malezji (M. Brzeska) czy analiza polskiego eksportu tekstyliów do państw arabskich w okresie międzywojennym (K. Banaś).

Zebrane w dwóch tomach szerokie spektrum tematyczne zaprezentowanych tekstów stanowi oryginalną próbę interdyscyplinarnego ujęcia wielu różnych wątków i zagadnień problematyki świata muzułmańskiego. Dzięki temu Czytelnik ma niebywałą okazję, aby zapoznać się z różnorodnymi ujęciami i jakże odmiennymi zagadnieniami stanowiącymi o obliczu historycznego i współczesnego świata islamu.